

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора культурології, професора
Копієвської Ольги Рафаїлівни на дисертаційну роботу
Обух Людмили Василівни «Менеджмент академічної музики в
соціокультурному просторі України (кінець ХХ – початок ХХІ століть)»,
на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства за
спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство).**

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами.

Багатовимірний світовий соціокультурний простір нині, як ніколи, потребує проблиску нового «свіжого» струменя національного культурного надбання, несправедливо затіненого багатовіковими імперськими режимами. Цілеспрямоване витіснення українського мистецтва на задвірки російської культури, як і привласнення національних культурних надбань українців упродовж багатьох століть, не зважаючи на розвій постмодерної доби людства, посприяло початку воєнного вторгнення сусіда-агресора та повномасштабних ганебних воєнних дій на території української держави. Разом з тим, героїчна оборона Збройних сил України, утворення єдиного культурного фронту українськими митцями, унікальна народна волонтерська діяльність – усе разом спонукало світову спільноту до зацікавлення самобутністю української культури й вивчення самості її професійного мистецтва, важливу віху якого складає музика.

Високе академічне музичне мистецтво – одна із заporук успішного і стабільного культурного розвитку будь-якої нації. Це гарантований пропуск на арену світових соціокультурних стандартів, своєрідне запевнення світового соціуму в спроможності досягти і утримати високий рівень суспільного життя,

а за тим – здатність впливати на важливі політичні рішення, тобто бути рівним серед кола знакових і значущих держав.

Саме тому організація та промоція національного академічно-музичного культурного продукту, разом із популяризацією високого музичного мистецтва серед різногрупових верств населення, обумовлює актуальність дисертаційного дослідження Людмили Василівни Обух. Метою роботи є теоретико-методологічне обґрунтування системного й багаторівневого явища музичного менеджменту академічної музики в Україні та практики його реалізації на межі ХХ–ХХІ століть.

Наукові результати і висновки дисертаційного дослідження є складовою частиною науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Житомирського державного університету імені Івана Франка, результати якої були використані при розробці державних бюджетних тематик університетів:

– «Актуальні питання культурології: теорія та історія культури» (державний реєстраційний номер 0117U004571): Етап 1. Менеджмент музичної культури: джерелознавчі та методологічні засади (2019) – авторкою визначено джерелознавчі та методологічні засади менеджменту музичної культури. Етап 2. Інституалізація менеджменту академічної музики в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть (2020) – вивчено питання існуючої системи культурно-музичної організації, а також здійснено пошук нових шляхів її формування в умовах динамічних внутрішніх та зовнішніх глобалізаційних змін на межі двох століть. Етап 3. Арт-менеджер – ключовий елемент комунікативного простору культурної індустрії та Event-менеджмент та PR академічної музики (2021) – вивчено успішну діяльність митців і культурно-громадських діячів у сфері академічної музики, розглянуто умови формування професійних арт-менеджерів у освітньому середовищі держави на сучасному етапі доповнення понятійного апарату та відслідкування ситуацій екстраполяції засобів економічного менеджменту в сферу культури і мистецтва для підтвердження ефективності політики успішної кооперації академічної музичної культури і грошей на державному рівні.

– «Теорія і практика мистецької освіти» (державний реєстраційний номер 0112U00268): Етап 1. Теоретико-методологічні засади мистецької освіти (2020) – авторкою узагальнені теоретико-методологічні напрацювання та досліджено провідний освітологічний досвід у сфері мистецької освіти. Етап 2. Дослідження окремих аспектів менеджменту мистецької освіти (2021) – авторкою проаналізовані загальні особливості та процес функціонування закладів мистецької освіти та освітніх установ, де реалізуються мистецькі програми;

– «Мистецька освіта України в світовому соціокультурному просторі: тяглість традицій та інновації» (державний реєстраційний номер 0122U200109): Етап 1. Мистецькі проекти та практика їх реалізації в умовах соціокультурних змін (2022) – авторкою досліджено глобалізаційні процеси та їхній вплив на академічне музичне мистецтво; висвітлені культурно-мистецькі події в умовах соціокультурних змін та дистанційної освіти.

Загалом, тематика дисертаційного дослідження дотична тематиці зазначених науково-дослідних робіт.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертаційному дослідженні, є теоретично обґрунтованими та практично підтверджені. Проведений аналіз дисертації демонструє високий рівень розробки проблематики менеджменту академічної музики в соціокультурному просторі України, його теоретико-методологічні та практичні аспекти. Авторці вдалося створити цілісну теоретичну модель музичного менеджменту як всеобічного і багаторівневого культурного феномену, яка базується на поняттях інституції, персоналії та технології. У своїй концепції вона вдало вирізняла і системно охарактеризувала різні форми, сторони, структурні елементи менеджменту; розкрила функції цього виду діяльності, а також відповідних інституцій, технологій і особистостей у культурному розвитку нашої країни; встановила роль українського менеджменту в глобалізаційно-культурному процесі.

Об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження сформовані авторкою чітко і зрозуміло. Їх вирішення дозволило отримати нові наукові положення та результати, в тому числі завдяки дослідженню й аналізу численного переліку праць вітчизняних та зарубіжних авторів за темою дисертації. Обґрунтування отриманих в дисертації результатів базується на використанні та поєднанні компендіуму культурологічного, соціокультурного, міждисциплінарного, синергетичного, діяльнісного, економічного, програмно-цільового, інформаційного *підходів*, методів універсального, загальнонаукового та специфічного характеру, а також історико-діалектичного, історико-системного, порівняльного та мистецтвознавчого *принципів* аналізу, *теоретичних* та *практичних аспектів* вивчення явища менеджменту академічного музичного мистецтва в Україні (джерелознавчому, історико-культурологічному, соціокультурному й історико-біографічному).

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Результати перевірки роботи, аналізу публікацій здобувача, аналізу тексту дисертаційного дослідження та використання автором джерел, свідчать про відсутність порушення академічної доброчесності авторкою дисертації.

Дослідження є логічно структурованим і містить анотацію, вступ, 4 розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, а також наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, повідомлено про їх апробацію та публікацію.

У першому розділі «*Менеджмент музичної культури: джерелознавчі, методологічні та мистецтвознавчі засади*» розглянуто становлення та розвиток менеджменту як науки у контексті глобалізаційних змін та державної культурної політики. Огляд численних робіт та публікацій міждисциплінарного характеру дозволив дисертантці зосередити увагу на комплексному дослідженні історичних процесів, виявити певні загальні світові та вітчизняні тенденції, прослідкувати реалізацію державної політики в культурній сфері та систематизувати відповідні державні законодавчі акти, розглянути визначені

загальносвітові інструменти управління та необхідність їх імплементації в теорію і практику управління академічним музичним мистецтвом, виявити нові позитивні тенденції та об'єктивні перешкоди у розвитку стратегічних завдань вітчизняного менеджменту. Комплексний характер методології дослідження спрямовано на забезпечення перспективи ґрунтовного наукового осмислення різновекторних напрямів процесу становлення та розвитку музичного менеджменту як науки в Україні у XXI столітті.

У другому розділі *«Інституалізація менеджменту академічної музики в Україні кінця XX – початку XXI століть»* розглядаються питання існуючої системи культурно-музичної організації, а також пошуку нових шляхів її формування в умовах динамічних внутрішніх та зовнішніх глобалізаційних змін на межі двох століть крізь мережу наявної музичної інфраструктури. У цьому ракурсі дисертанткою здійснено змістовний типологічний аналіз різноманітних проявів практики музичного менеджменту (зокрема нею визначено централізований, змішаний та децентралізований типи філармонійного менеджменту, а також обґрунтовано значення закладів музичної освіти у системі музичної інфраструктури).

У третьому розділі *«Арт-менеджер – ключовий елемент комунікативного простору культурно-мистецької індустрії»* порушено проблему артистичного менеджменту в комунікаційній системі сучасної культурної індустрії та розглянуто ряд митців-менеджерів в онтологічній системі культурних ініціацій. На прикладі діяльності знаних митців (І. Карабиця, Г. Карась, І. Кушплера, Р. Реваковича) у концептуальній проєкції «особистого масштабу життя» вибудовані та запропоновані взаємодоповнюючі та взаємозамінні моделі арт-менеджерів української музичної культури – музикант-комунікатор, творчий лідер та стратег-функціонер. Наведені приклади професійної діяльності окремих продюсерів у сфері академічної музики в Україні (Р. Пірієв, Р. Дзундза) та в зарубіжжі (Р. Гурко) дефініціюють процес продюсування як окрему понятійну одиницю музичного менеджменту. Звернено увагу на процес і доцільність підготовки менеджерів академічної музики мистецьких програмах у закладах вищої освіти.

У четвертому розділі «*Event-менеджмент і PR академічної музики*» доповнюється понятійний апарат дослідження авторською дефініцією «музичний проєкт академічного мистецтва», здійснено огляд різноманітних культурних заходів та формату їх проведення у сфері академічної музики як форм дозвіллевої практики, окреслено розвиток PR-індустрій у сув'язі із засобами масової комунікації. Основні напрями взаємозв'язку соціальних, економічних, політичних суб'єктів між собою і соціальним середовищем (побудова та реалізація стратегії, формування корпоративної культури, здійснення комунікацій, робота з персоналом) та стандартизація їх використання транспоновано на сферу продакшину академічної музики.

3. Наукова новизна отриманих результатів, що представлені в дисертації та рефераті.

Наукова новизна визначається першою спробою у вітчизняній науці комплексного і розгорнутого наукового осмислення менеджменту академічної музики як соціокультурного процесу сучасного українського державотворення.

Дослідницею уперше:

– здійснено комплексне міждисциплінарне дослідження музичного менеджменту академічної музики в соціокультурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ ст., що дозволило систематизувати пласт наукової літератури та практичну діяльність щодо менеджменту академічної музики в соціокультурному просторі України; виявлено проблемні вектори теоретичного висвітлення предмету дослідження та часткові лакуни його прикладного втілення (с. 58–72);

– сформовано концепцію «менеджмент академічної музики» як соціокультурного та системного явища сучасної постмодерної української культури; систему менеджменту академічної музики обґрунтовано як комплекс явищ і процесів, що демонструє водночас керованість і самоорганізацію, обумовлюючи потенційність і результативність подальшого функціонування цієї системи в художній культурі країни і світу (с. 319–321);

– запропоновано та введено до наукового обігу авторські визначення основних концептуальних понять: «культурно-музична діяльність», «музичний

менеджмент», «музично-педагогічний коучинг», «музичне продюсування», «музичний проєкт академічного мистецтва» (с. 321–322);

– визначено інституалізацію менеджменту академічної музики в Україні, структуру якої складають: державні та місцеві органи влади, підпорядковані органам державного урядування заклади культури (філармонії), всеукраїнські й національні громадські мистецькі об'єднання, наукові центри, концертні агенції та заклади музичної освіти (с. 323–324);

– здійснено каталогізацію законодавчої бази означеного періоду з метою виявлення її дієвості (с. 417–421);

– побудовано авторську модель арт-менеджера в соціокультурному просторі України, визначено типологію менеджерів академічної музики (с. 207–208);

– осмислено особистісний чинник у керівництві музичними проєктами, виокремлено кращі зразки музичного менеджменту (с. 236–245);

– розкрито специфіку концепту музичного продюсування як особливого процесу організаційної діяльності у сфері культурної індустрії, що передбачає ініціативу, створення та продукування власної мистецької ідеї (продукту) з метою її успішної реалізації в межах чинного законодавства держави (с. 208–216);

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації.

Результати дослідження опубліковано у 48 наукових працях, у тому числі в одноосібній монографії (обсяг – 26,74 др. арк.), 2 розділах колективних монографій, 45 статтях, серед яких 4 проіндексовано у міжнародних наукометричних базах Web of Science, а 12 – у фахових виданнях категорії «Б», що входять до переліку МОН України з мистецтвознавства та культурології, 5 одноосібних статтях у наукових виданнях зарубіжних країн, а також 24 публікаціях в інших наукових збірниках України та зарубіжних країн, статтях і тезах за результатами наукових конференцій українською та іноземними мовами; 5 авторських свідоцтвах. Загальний обсяг опублікованих праць – 43, 44 друк. арк., з яких особисто автору належить 40,94 друк. арк.

Назва й зміст публікацій повністю розкривають основні положення дисертації.

Апробація результатів дослідження відбулась на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, таких як:

– Міжнародні науково-практичні конференції, конгреси, семінари: «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (Київ, 2017–2018), «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття» (Мукачево, 2017), «Мистецька освіта ХХІ століття: виклики сьогодення» (Кропивницький, 2017), «Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика» (Дрогобич, 2018), «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях» (Київ, 2018), «Культурні домінанти в реаліях ХХІ століття» (Рівне, 2018), «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття» (Київ, 2018–2022), «Сучасний рух науки» (Дніпро, 2019), «ICT use and innovative work practices [INBIE-NET_2019]» (Ченстохова, Республіка Польща, 2019), «На пограниччі культур і народів» (Сянок, Республіка Польща, 2019), Конгресі на відзначення 100-літнього ювілею Станіслава Монюшка (Гданськ, Республіка Польща, 2019), «Development of modern technologies and scientific potential of the world» (Лондон, Великобританія, 2019), «Європейський культурний простір і українські перспективи» (Рівне, 2019), «Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень» (Київ, 2020), «Theoretical and empirical scientific research: concept and trends» (Оксфорд, Великобританія, 2020); «Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку» (Івано-Франківськ, 2021); «Мистецька освіта в умовах сучасного світу» (Харків, 2022);

– всеукраїнські науково-практичні конференції, семінари, круглі столи: «Україна-Ватикан: контекст конфесійних ідентичностей і релігійних трансформацій у світі та Україні» (Івано-Франківськ, 2019), «Мистецька освітня галузь: методики, технології» (Миколаїв, 2019–2022), «Мистецька освіта в Україні: проблеми та інновації» (Житомир, 2021); «Діалог культур у полікультурному просторі сучасності» (Київ, 2021); «Хорове мистецтво в

контексті розвитку української культури XIX–XXI століть» (Львів, 2021); «Українське сценічне мистецтво: актуальність питань інтеграції в світовий культурно-мистецький простір XXI сторіччя» (Івано-Франківськ, 2022); «Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика» (Івано-Франківськ, 2022);

– звітні наукові конференції викладачів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (2017–2020);

– а також як члена оргкомітету конкурсів, фестивалів, організатора й учасника концертів, мистецьких подій, у безпосередній освітянській практично-педагогічній, виконавській і музично-громадській діяльності.

Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що оприлюднення винесених на захист положень наукової новизни та результатів дисертаційного дослідження Обух Л. В. у відкритому друці здійснено із врахуванням вимог МОН України у повній мірі.

4. Практичне значення й впровадження результатів дослідження.

Основні практичні розробки та науково-методичні рекомендації, представлені здобувачем у дисертації, впроваджено у діяльність культурно-освітніх установ: Управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської обласної державної адміністрації, що дало можливість створити методологічне підґрунтя до формування стратегії управління культурно-мистецькою сферою при опрацюванні гіпотетичних сценаріїв розвитку регіонального культурного середовища; висвітлення досвіду управлінської діяльності деяких установ культури області сприяє їх популяризації в Україні та за її межами, стимулює покращення їхньої роботи (довідка № 01/008-003/054 від 25.01.2023 р.); Житомирської міської ради при виконанні Комплексної цільової програми «Культурний простір Житомирської об'єднаної територіальної громади на 2021–2023 роки» у складі робочої групи з підготовки та проведення свята «Великдень у Житомирі» (Розпорядження міського голови та додаток до розпорядження № 71 від 28.01.2022 р.); Івано-Франківської обласної філармонії імені Іри Маланюк, де було визначено загальні тенденції становлення та динаміки розвитку професійного академічного мистецтва на

Прикарпатті (довідка № 79 а від 31.08.2020 р.). Основні наукові положення та результати, сформульовані у дисертації, апробовані та використовуються у освітньому процесі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/09 від 25.01.2023 р.) та Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 140/01 від 26.01.2023 р.) при проведенні лекцій і практичних занять з курсів «Менеджмент культури і мистецтва», «Менеджмент масових свят», «Основи організації у сфері культури і мистецтва», а також організаційно-творчій роботі.

5. Оцінка мови і стилю дисертації, відповідність дисертації паспорту спеціальності та змісту реферату, вимогам МОН України.

Текст дисертаційної роботи Обух Людмили Василівни викладено науковим стилем, українською мовою. Дисертація виконана на достатньому науковому рівні, є самостійно виконаною роботою та має цілісний, завершений характер.

Дисертація чітко та логічно структурована, складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, викладена на 489 сторінках, у т. ч. основний текст займає 303 сторінки.

Представлена робота відповідає паспорту спеціальності 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство).

В рефераті в повній мірі відображено зміст дисертації та основні положення й результати, отримані під час дослідження. За обсягом та оформленням реферат відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

6. Дискусійні положення та зауваження.

Представлена дисертаційна робота в цілому заслуговує позитивної оцінки, бо у своїй концепції Обух Людмила Василівна вдало вирізнила й системно охарактеризувала різні форми, сторони, структурні елементи музичного менеджменту; розкрила функції цього виду діяльності, а також відповідних інституцій, технологій і особистостей у культурному розвитку нашої країни; встановила роль українського менеджменту в глобалізаційно-

культурному процесі. Проте слід відзначити деякі дискусійні положення та зауваження:

1. Великий фактологічний матеріал, що характеризує сучасний процес створення державних культурних інститутів, фондів, національних асоціацій, розвиток мистецьких і освітніх установ, громадських об'єднань, організацію музичних фестивалів, конкурсів, окремих творчих проектів, діяльність засобів масової комунікації та окремих видатних особистостей часом нерівномірний за обсягом в окремих підрозділах, що відвертає увагу від наскрізної лінії концептуальної канви дослідження.

2. Ґрунтовна історіографія дослідження виявляє значну розробку теоретичних і практичних засад культурного менеджменту в зарубіжжі на рівні міжнародних організацій і асоціацій (Міжнародної асоціації культурно-мистецького менеджменту, Канадської асоціації викладачів управління мистецькими організаціями, неприбуткового наукового часопису «International Journal of Arts Management»), вищих освітніх установ (Монреальського університету в Канаді, Утрехтського університету в Нідерландах) чи їх представників (Ф. Кольбер, Г. Гагоорт). Які ж важливі практики менеджменту описаних зарубіжних інституцій та персоналій уже впроваджено і, якщо ні, то що саме найбільш доцільно і чи доцільно екстраполювати у вітчизняний процес управління академічним музичним мистецтвом на сучасному етапі?

3. Освітні програми з менеджменту соціокультурної діяльності своїм змістом та наповненням якнайкраще передбачають навчання та виховання менеджерів культурної діяльності, тому пропагувати створення додаткових спеціальностей не має економічної доцільності. Можливо, краще удосконалити уже існуючі програми кваліфікаційної підготовки для менеджерів академічного музичного мистецтва?

Зазначені зауваження та недоліки мають дискусійний характер, але в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

8. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам.

Загалом слід зауважити, що дисертація Обух Людмили Василівни виконана самостійно на актуальну тему та має завершений характер. Тема

розкрита в повному обсязі відповідно до мети та завдань дослідження, що дозволило отримати нові теоретико-методологічні положення, концептуальні та методологічні засади менеджменту академічної музики. Результати, отримані автором самостійно, обґрунтовані із використанням сукупності нових методів. В рефераті дисертації відображено основні положення та зміст роботи.

Дисертаційне дослідження повною мірою відповідає паспорту спеціальності 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство). Все вищезазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження Обух Людмили Василівни «Менеджмент академічної музики в соціокультурному просторі України (кінець ХХ – початок ХХІ століть)» відповідає вимогам «Порядку присудження (позбавлення) наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1107, а її авторка заслуговує присвоєння наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство).

Офіційний опонент:

в. о. ректора Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв,
доктор культурології, професор

Ольга КОПІЄВСЬКА

